

Tööhõive polariseerumine ja töökohtade kvaliteet kriisi ajal: Euroopa töökohtade uuring 2013

Kommenteeritud kokkuvõte

Sissejuhatus

Tööhõive kuldajastul enne suure majanduslanguse algust 2008. aastal lisandus Euroopa tööturgudele ligi 30 miljonit uut töökohta. Pärast seda on turgudelt kadunud viis miljonit töökohta ja tööpuudus, mis taas kiiresti kasvab, on kõrgeim alates 1990. aastate lõpust. Käesolev teine Euroopa töökohtade uuringu aruanne annab põhjaliku ülevaate viimasel ajal liikmesriikide ja Euroopa tööhõives toimunud muutustest. Analüüs hõlmab kolme perioodi:

- tööhõive kasv enne majanduslangust (1995–2007);
- suur majanduslangus (2008–2010);
- taastumise peatumine (2011–2012).

Selleks et iseloomustada tööhõivemuutusi kvantitatiivselt (kui palju töökohti juurde loodi või kui palju kadus?) ja kvalitatiivselt (mis töökohad?), lähtutakse aruandes töökohtadest.

Poliitikataust

Euroopa 2020. aasta aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia sisaldab kohustust edendada tööhõive ja tööviljakuse kasvu. See tähendab, et vaja on uuesti keskenduda varasema Lissaboni strateegia eesmärkidele – „rohkem ja paremaid töökohti”. Rohkem töökohti on vaja selleks, et lahendada tööpuuduse kasvu probleem, mis mõnes riigis on jõudnud ühiskondlikku rahu ja majanduskasvu jätkusuutlikkust ohustavale tasemele. Kuid kui Euroopa tahab veel tõsta oma kodanike elatustaset laienevas, lõimunud maailmamajanduses, on tal vaja paremaid, suurema tööviljakusega töökohti.

Euroopa Komisjoni 2012. aasta teatis „Töövõimalusterohke majanduse taastumine” tõstab esile tegevusalad, kus tööhõive kasv on kõige tõenäolisem, nagu näiteks tervishoiuteenused, info- ja sidetehnoloogia ning isiku- ja majapidamisteenused, ning paljutootav, kuigi raskelt määratletavad keskkonnahoidlikud töökohad. Käesolev töökohtade keskenduv aruanne pakub uusi andmeid tööhõive taseme ja töökohtade kvaliteedi kohta nii tõusu- kui ka langusteel olevate tegevusalade ja ametite kohta.

Seejuures loetakse igal tegevusalal töökohaks iga amet, mis vastab rahvusvahelistele klassifikaatoritele (ametite puhul ISCO, tegevusalade puhul NACE), ning kirjeldatakse nende varal tööhõivemuutusi igas liikmesriigis ja ELis kui tervikus. Analüüsile annab kvalitatiivse mõõtme töökohtade järjestamine palga või töötajate haridustaseme järgi või laiem mitmemõõtmeline indeks.

Tööhõive kirjeldamist töökohtade põhjal kasutas esimest korda 1990. aastatel USAs Nobeli preemia laureaat Joseph Stiglitz. Hiljem on meetodit täpsustanud Erik Olin Wright ja Rachel Dwyer. USAs püstitati toona küsimus, kas tööhõive kasv tuleb töökohtade kvaliteedi arvelt. Aja jooksul on see küsimus muutunud nüansirikkamaks. Töökohtade põhjal on eelkõige uuritud arenenud riikide tööhõivestruktuuride polariseerumist, millega on kaasnenud keskmise palgatasemega töökohtade vähenemine või kadu või nende muutumine kõrgepalgalisteks (tipposkustega tööjõu kõrge palgaga töökohtade kasv) kooskõlas prognoositava oskustel põhineva tehnika arenguga.

Peamised tähelepanekud

- Tööhõive kahanemisega majanduslanguse ajal kogu Euroopas kaasnes palgastruktuuri polariseerumine. Palju hävis keskmise palgatasemega töökohti tootmises ja ehituses. Kuigi polariseerumist esines ka eelmisel perioodil (1995–2007), oli see palju nõrgem. Lisaks tasakaalustas seda oluliselt suurem struktuurne muutumine.
- Lisaks sellele, et kriis teravdas polariseerumist enamikus riikides, see ka vähendas oluliselt struktuurimuutuste mitmekesisust. Kui tööhõive kasvu ajal seostusid Euroopa eri struktuuriga osades erinevad arengumudelid (polariseerumine Mandri-Euroopas, palgataseme tõus Põhjamaades ning keskmise palgatasemega töökohtade arvu kasv lõunas), siis kriisi ajal esines polariseerumist ühel või teisel kujul enamikus riikides.
- Aastatel 2011–2012 olid muutused tööhõives vähem polariseerivad: kõrgema palgatasemega töökohtade arv kasvas, keskmise palgatasemega töökohtade arv kahanes vähem ja madala palgatasemega töökohti suhteliselt rohkem. Täpsemalt esines riikides, kus tööturg on stabiilsem, rohkem palgataseme tõusu, riikides aga, kus tööhõive pidevalt väheneb, jätkus polariseerumine.
- Polariseerumine jäi isegi majanduslanguse ajal enamasti palgastruktuuri piiresse. Kui analüüsida töökohti keskmise haridustaseme või mitterahaliste omaduste põhjal, on struktuurne muutumine alates 1995. aastast peaaegu kõigis ELi riikides seisnenud palgataseme tõus, sest keskmises palgakvintilis vähenevad töökohad on haridustaseme ja mitterahaliste omaduste poolest madalamal positsioonil võrrelduna sellega, kui neid iseloomustada üksnes palga põhjal (meestööjõu poolt hõivatud töökohad tootmises ja ehituses).
- Kõrgema palgatasemega töökohad pidasid kriisile palju paremini vastu ja nende arv kasvas (kuigi vähe) isegi suure majanduslanguse tippajal. Majanduslanguse kahel esimesel aastal kasvas kõrgema palgatasemega töökohtade arv peamiselt teadmismahukate teenuste arvelt avalikus sektoris (valdavalt tervishoius ja hariduses). 2011. ja 2012. aastal nihkus kasvu raskuskese teadmismahukatele teenustele erasektoris, kus sellel perioodil tekkis kogu ELis juurde rohkem kui 400 000 uut, ülemise palgakvintiili töökohta.
- Majanduslangus kiirendas tööturul naiste järelejõudmist meestele nii tööhõive kasvus kui ka tööhõivestruktuuri kõrgematele tasanditele pääsemises. Naiste osatähtsus tööhõives, eriti keskmise ja kõrgema palgatasemega töökohtadel on kasvanud. Osaliselt on see tingitud sellest, et teatud kasvavates sektorites (nagu näiteks tervishoid) on naised ülesindatud ja teistes (nagu näiteks ehitus) alaesindatud. Kuid see viitab ka naiste paremale haridustasemele ajal, mil kvalifikatsioon on parema töö saamisel olulisem kui kunagi varem.

Lisateave

Täismahus aruanne „Employment polarisation and job quality in the crisis: European Jobs Monitor 2013” (Tööhõive polariseerumine ja töökohtade kvaliteet kriisi ajal: Euroopa tööhõiveuuring 2013) on avaldatud veebilehel <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1304.htm>.

Lisateabe saamiseks võtke ühendust teadusjuhi John Hurleyga: joh@eurofound.europa.eu.